VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

HE 13/2024 vp

SIMO MENTULA, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNTA
22.3.2024

Vaikutukset julkiseen talouteen

- Hallituksen esitykseen liittyvät työllisyysvaikutusarviot on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Ministeriö on hallitusohjelman liitteeseen D liittyvien vastuidensa mukaisesti arvioinut näiden ehdotusten vaikutuksia rakenteelliseen työllisyyteen sekä julkiseen talouteen.
  - Arviointimuistioita on julkaistu osoitteessa https://vm.fi/tyollisyystavoitteiden-seuranta.
- Esityksessä ehdotetut muutokset vahvistavat julkista taloutta arviolta n.**735 miljoonalla eurolla** keskipitkällä aikavälillä. Muutokset vahvistaisivat työllisyyttä arviolta **18 700 työllisellä.**
  - Suorat säästöt etuusmenoissa sekä työllistämisen ja palveluiden kustannuksissa **n. 275 milj**. euroa
  - Työllisyyden vahvistuminen n. **460 milj. euroa**

Toimenpide	Nettosäästö (milj.euroa)	Työllisyysvaikutus (henkilöä)	Työllisyyden vahvistumisen vaikutus julkiseen talouteen (milj.e)	Vaikutus julkiseen talouteen yhteensä (milj. euroa)
Ansiopäivärahan tason porrastus	149	12 800	313	462
Velvoitetyön lakkauttaminen	92	3 500	85	177
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palveluista	6	600	15	21
58-vuotiaiden suojasäännön kumoaminen	14	1 000	24	38
Työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetusta työstä	14	900	22	36
Yhteensä	**276**	**18 700**	**458**	**734**

Työllisyysvaikutusten arviointi

- Työllisyysvaikutusarviot on johdettu työttömyyden keston ja työttömyysturvan tason joustosta, eli kuinka paljon työttömyyden kesto muuttuu työttömyysturvan tason muuttuessa.
- Arvioissa sovelletaan joustoa 0,8*
    - Tatsiramosin ja van Oursin (2014) kv-tutkimuskatsauksessa joustot ovat 0.35 – 1.6 välillä (keskiarvo: 0,82)
    - Schmiederin ja Wachterin (2016) katsausartikkelissa Eurooppaan sijoittuvissa tutkimuksissa havaitaan joustoja 0,15 – 2 väliltä (keskiarvo 0,97). Yhdysvalloissa havaitut joustot ovat pienempiä.
    - Kotimaisissa tutkimuksissa Uusitalo ja Verho (2010) havaitsevat jouston 0,8. Kyyrä ja Pesola (2020) havaitsevat jouston 1,5.

*Poikkeuksena työssäoloehdon kertyminen palkkatuetusta työstä jota arvioidaan joustolla 0,6

Työllisyysvaikutusten arviointi

- Edellä kuvatut tulokset ovat nk. ”mikrojoustoja” eli ne on arvioitu vertaamalla ryhmäkohtaisia eroja. Koko talouden tasolla tulosten yleistämiseen liittyy siten varaumia, jotka liittyvät ainakin seuraaviin seikkoihin.
  - Muutoksen kohteena olevan ryhmän nopeampi työllistyminen voi tapahtua osittain verrokkiryhmän työllistymisen kustannuksella.
  - Joustot eivät huomio etuuden tason vaikutusta työllisestä työttömäksi siirtymisissä.
  - Teoreettisissa työn etsintämalleissa työn tarjonnan kasvu vaikuttaa palkkoja alentavasti, matalammat palkat tuottavat yrityksille korkeampia voittoja ja yritykset luovat uusia työpaikkoja.

Muita huomioita

- Työllisyysvaikutusten ja julkisen talouden vaikutusten arvioinneissa on huomioitu jo tehtyjen ja esitykseen sisältyvien ehdotusten yhteisvaikutuksia.
  - Huomioitu että työssäoloehdon pidennys ja velvoitetyöllistämisen lakkauttaminen vaikuttavat päivärahaoikeutettujen määrään.
  - Lisäksi on huomioitu työttömyysturvan lisäpäivien lakkauttaminen, josta päätettiin edellisellä hallituskaudella.

Ansiopäivärahan porrastus

- Yleisesti porrastusta koskeva tutkimusnäyttö on ristiriitaista. On mahdollista perustella että päivärahan tasoa tulisi porrastaa, mutta voidaan perustella myös toisen suuntaisesti.
  - Käyttäytymistieteellinen näkökulma (ks. DellaVigna ym. 2017). Etuuden saaja sopeutuu matalampaan tulotasoon, jolloin tason porrastus vahvistaa työnhakua porrastuksen lähestyessä.
  - Toinen näkökulma (ks. Kolsrud ym 2018). Työttömän kulutusmahdollisuudet ja kyky työllistyä ovat korkeimmillaan työttömyyden alussa. Matalamman etuuden vaikutus hyvinvointiin jää pienemmäksi ja vaikutukset työllistymiseen ovat suuremmat kun etuuden taso on alusta lähtien matalampi.
- Riippumatta onko tason porrastus optimaalista tai ei, työttömyysetuuden odotettu taso laskee ja sillä on työllistymisen kannusteita vahvistava vaikutus.

Huomioita porrastuksen etupainotteisuudesta

- Työttömyyden kestoon liittyvät negatiiviset signalointivaikutukset ja työelämä-taitojen ja osaamisen rapautuminen heikentävät yksilön työllistymismahdollisuuksia.
  - Tästä seuraa että nopea uudelleen työllistyminen on todennäköisesti useimmissa tapauksista paras keino ehkäistä pitkäaikaistyöttömyyttä.
- Koska työttömän varallisuus on yleensä suurimmillaan työttömyyden alkaessa, ja uudelleen työllistymisen edellytykset paremmat, kuin työttömyyden pitkittyessä, ovat työttömyyden alkuun kohdistuvat työttömyysturvan heikennykset pääsääntöisesti vähemmän haitallisia, kuin työttömyyden myöhemmässä vaiheessa.
- Julkisen talouden säästötavoitteiden näkökulmasta etuuksien leikkaantuminen kohdistuu suurempaan joukkoon etuuden saajia. Vastaava säästövaikutus porrastusta lykkäämällä edellyttäisi suurempaa pudotusta päivärahan tasossa.

Työssäoloehdon kertyminen palkkatuesta

- Työssäoloehdon kertyminen palkkatuetusta työstä lisää palkkatuen kustannuksia julkiselle taloudelle korkeampina etuusmenoina.
- Työttömyyden pitkittymisen haittavaikutuksista johtuen on tavoiteltavaa, että avoimille työmarkkinoille työllistymistä pyritään edistämään jo työllistämisjakson aikana, ja että työttömyys katkeaisi aikaisessa vaiheessa. Muutoksen myötä parantuneet kannusteet todennäköisesti vahvistavat palkkatuen vaikuttavuutta.
- Työssäoloehdon kertyminen liittyy myös työvoimapalveluiden järjestäjän kannusteisiin. Palkkatuen kestoa on mitoitettu siten, että sillä täytetään työssäoloehto, jolloin kunta vapautuu etuuksien rahoitukseen liittyvistä vastuista. Koska vastaavaa ei tapahdu esimerkiksi koulutuksen osalta, voi tämä suosia tuettua työllistämistä silloinkin, kun työnhakijan työllistymisen esteet liittyvät ensisijaisti esimerkiksi puutteelliseen koulutukseen.

Työllistämisvelvoite ja mahdollisuus täyttää työssäoloehto palvelussa

- Työllistämisvelvoite, työssäoloehdon täyttäminen työllistymistä edistävässä palvelussa ja työttömyysturvan lisäpäivät selittävät ansiopäivärahan yleisyyttä +57 vuotiailla työnhakijoilla.
- Tutkimusnäytön perusteella ”varhaisen eläköitymisen” reitteihin puuttuminen työttömyysturvan ja eläkkeen saannin ehtoja kiristämällä on vahvistanut työllisyyttä.
  - Vaikutukset ovat olleet irtisanomisten / irtisanoutumisten vähentyminen ja uudelleen työllistymisen lisääntyminen.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Kiitos

SIMO MENTULA, NEUVOTTELEVA VIRKAMIES
SIMO.MENTULA@GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET